

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР У СРБИЈИ
Извештај за треће тромесечје 2018. године

Јануар 2019. године

Садржај:

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ.....	2
1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије	2
1.2. Концентрација и конкуренција.....	3
2. ПРОФИТАБИЛНОСТ	5
2.1. Показатељи профитабилности	5
2.2. Структура резултата	6
2.3. Оперативни добитак	9
2.4. Оперативни расходи	10
3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	11
3.1. Ниво и структура	11
3.2. Класификована актива.....	12
3.3. Кредити	14
3.4. Проблематични кредити	16
4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	24
4.1. Структура извора средстава.....	24
4.2. Депозити	26
4.3. Укупно кредитно задужење банака.....	28
4.4. Обавезе према иностранству	29
4.5. Субординиране обавезе.....	30
5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ.....	31
6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА.....	33
7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА.....	34
8. ДЕВИЗНИ РИЗИК	37
9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	39

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије¹

Банкарски сектор Србије је на крају септембра 2018. године чинило 28 банака, што је исти број банака као на крају јуна 2018. године. Организациону мрежу чинило је 1.610 пословних јединица и 23.067 запослених.

Табела 1.1. Преглед одабраних параметара банкарског сектора Србије
(у млрд RSD, у %)

	Број банака	Активa		Капитал		Мрежа		Запослени	
		Износ	Учешће	Износ	Учешће	Број посл. јединица ¹⁾	Учешће	Број	Учешће
Банке у власништву домаћих лица	8	843	23,7%	167	24,5%	554	34,4%	6.760	29,3%
Државне	5	585	16,5%	94	13,8%	430	26,7%	5.268	22,8%
Приватне	3	258	7,2%	73	10,7%	124	7,7%	1.492	6,5%
Банке у власништву страних лица	20	2.720	76,3%	515	75,5%	1.056	65,6%	16.307	70,7%
Италија	2	991	27,8%	189	27,7%	235	14,6%	4.286	18,6%
Аустрија	2	477	13,4%	80	11,7%	183	11,4%	2.671	11,6%
Француска	2	395	11,1%	55	8,0%	178	11,0%	2.293	9,9%
Мађарска	2	204	5,7%	43	6,4%	161	10,0%	2.092	9,1%
Остали	12	653	18,3%	148	21,7%	299	18,6%	4.965	21,5%
Укупно банкарски сектор	28	3.563	100,0%	682	100,0%	1.610	100,0%	23.067	100,0%

¹⁾ Пословне јединице обухватају све облике делова пословне мреже: централе, филијале, експозитуре, шалтери и друге пословне јединице.

Извор: Народна банка Србије.

У трећем тромесечју 2018. године број запослених и број пословних јединица у банкарском сектору Србије смањили су се. На крају трећег тромесечја, банкарски сектор запошљава 71 запосленог мање од броја запослених крајем јуна 2018. године, што је последица истовременог повећања броја запослених код 13 банака за укупно 123 лица и смањења броја запослених евидентираног код 12 банака за укупно 194 запослена лица. У оквиру пословне мреже, број пословних јединица је смањен за шест пословних јединица, као резултат смањења забележеног код шест банака за 10 пословних јединица и повећања код три банке за четири пословне јединице.

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају септембра 2018. године износила је 3.563,3 милијарде динара (повећање за 2,5% у односу на

¹ Сви подаци у Извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, које нужно нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност нужно била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

јун 2018. године), а укупан билансни капитал 681,6 милијарди динара (повећање за 2,7% у односу на јун 2018. године).

Банке у већинском власништву домаћих лица (приватних лица и Републике Србије) у посматраном тромесечју смањиле су тржишни удео у укупној билансној суми банкарског сектора (са 24,1% на 23,67%), али и незнатно повећале учешће у укупном капиталу банкарског сектора (са 24,4% на 24,5%). Последично, учешће банака у већинском власништву страних лица је повећано (са 75,9% на 76,3%) у односу на билансну суму, односно смањено са 75,6% на 75,5% у односу на капитал. Номинално смањење је забележено само код банака у већинском власништву домаћих приватних лица, и то у сегменту билансне суме за 3,6%.

Доминантно учешће у банкарском сектору Србије имају банке пореклом из Италије, Аустрије, Француске и Мађарске (укупно осам банака), са уделом у укупној билансној суми од 58,0%.

1.2. Концентрација и конкуренција

Банкарско тржиште Србије одликује задовољавајући степен конкуренције и ниска концентрација активности. Вредност Херфиндал–Хиршмановог² индекса указује на одсуство концентрације у свим посматраним категоријама. Дужи временски период највише вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса забележене су код депозита (превасходно депозита становништва) и прихода од накнада, док је најнижа вредност забележена код укупних прихода и прихода од камата, као и код укупних бруто кредита.

Табела 1.2.1. Показатељи концентрације и конкуренције
(учешће у %)

	Првих 5 банака	Првих 10 банака	НН1 ¹⁾
Активна	55,2	78,6	809
Кредити (укупни)	53,5	77,3	790
Кредити становништва	53,1	79,8	808
Кредити привредним друштвима	52,9	80,4	818
Депозити (укупни)	56,0	79,8	827
Депозити становништва	59,3	82,4	975
Приходи (укупни)	47,6	73,7	678
Приходи од камата	51,9	77,5	763
Приходи од накнада	58,9	81,5	929

¹⁾ Херфиндал–Хиршман индекс концентрације.

Извор: Народна банка Србије.

²⁾ Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Ако се посматра крај трећег тромесечја 2018. године, само се променио редослед десет највећих банака у Србији према висини билансне суме на годишњем нивоу.

Истовремено, ако се пет највећих банака посматра у односу на билансну суму, бруто кредите и депозите, евидентно је да оне чине више од половине банкарског сектора Србије у наведеним сегментима с обзиром на то да са 55,2% учествују у нето билансној активи, са 53,5% у бруто кредитима и са 56,0% у депозитима.

Табела 1.2.2. Ранг-листа десет највећих банака према критеријуму билансне активе (у млрд RSD, у %)

	30. 9. 2017.			30. 6. 2018.			30. 9. 2018.			Δ Г	Δ Т
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг		
Banca Intesa a.d. Beograd	560	17,0	1	550	15,8	1	574	16,1	1	—	—
Unicredit Bank Srbija a.d. Beograd	359	10,9	3	412	11,9	2	417	11,7	2	↑	—
Komercijalna banka a.d. Beograd	374	11,4	2	381	10,9	3	390	10,9	3	↓	—
Societe Generale banka Srbija a.d. Beograd	265	8,1	4	292	8,4	4	301	8,4	4	—	—
Raiffeisen Banka a.d. Beograd	262	8,0	5	278	8,0	5	284	8,0	5	—	—
Agroindustrijsko komercijalna banka AIK banka a.d. Beograd	172	5,2	6	201	5,8	6	193	5,4	6	—	—
Erste Bank a.d. Novi Sad	149	4,5	8	179	5,2	7	193	5,4	7	↑	—
Eurobank a.d. Beograd	149	4,5	7	164	4,7	8	163	4,6	8	↓	—
Banka Poštanska štedionica a.d. Beograd	134	4,1	9	157	4,5	9	163	4,6	9	—	—
Vojvođanska banka a.d. Novi Sad	125	3,8	10	123	3,5	10	125	3,5	10	—	—

Извор: Народна банка Србије.

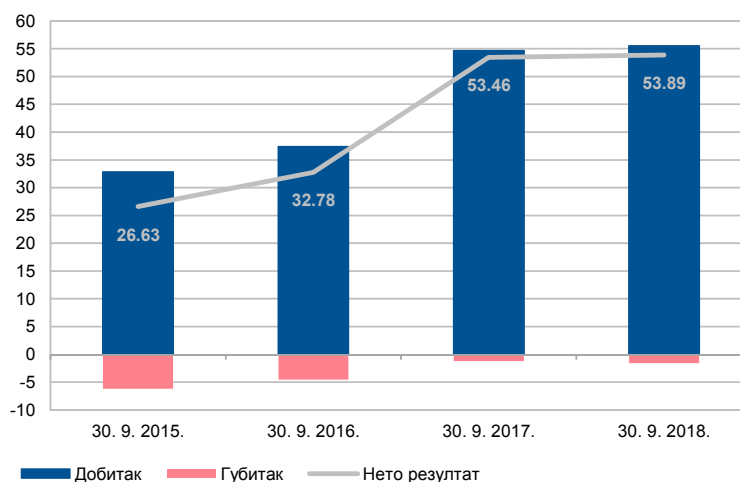
Према висини билансне суме, водећа банка у Србији и даље је *Banca Intesa a.d. Beograd*, уз повећање тржишног учешћа у односу на претходно тромесечје (за 0,3 п.п.), али и смањење у односу на исти период претходне године (за 0,9 п.п.). Поред *Banca Intesa a.d. Beograd*, тржишно учешће изнад 10% на дан 30. септембра 2018. године забележиле су и: *Unicredit Bank Srbija a.d. Beograd* (11,7%) и *Komercijalna banka a.d. Beograd* (10,9%).

2. ПРОФИТАБИЛНОСТ

2.1. Показатељи профитабилности

За првих девет месеци 2018. године банкарски сектор је остварио нето добитак пре опорезивања у висини од 53,9 милијарди динара, што је за 0,8% више од оствареног резултата у истом периоду претходне године³.

Графикон 2.1.1. Резултат пре опорезивања
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

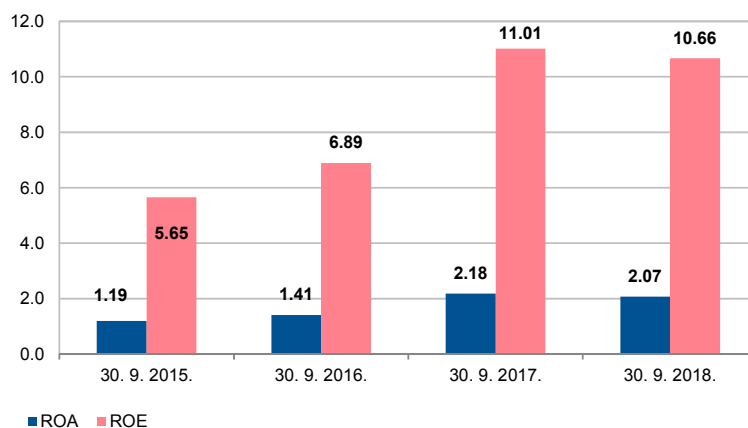
Структура оствареног нето добитка је следећа: добитак у укупном износу од 55,5 милијарди динара оствариле су 24 банке, док су четири банке (чије збирно тржишно учешће износи 2,9%) оствариле негативан финансијски резултат у укупном износу од 1,6 милијарди динара. Позиције добитка и губитка на нивоу банкарског сектора нешто су концентрисаније у односу на билансну суму, тако да 68% укупног добитка сектора опредељује пет банака с највећим нето добитком, док се преко 66% укупног губитка сектора односи на две банке с највећим нето губитком.

Очувана профитабилност банкарског сектора на крају септембра 2018. године имала је за резултат следеће показатеље профитабилности: принос на

³ Првог јануара 2018. године ступила је на снагу нова Одлука о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, услед истовременог ступања на снагу и преласка банака на Међународни стандард финансијског извештавања 9: Финансијски инструменти (у даљем тексту: МСФИ 9), чиме је измењен начин вредновања и исказивања појединих категорија биланса стања и успеха, што је у извесној мери утицало на упоредивост категорија пре и после тог датума.

активу (ROA) од 2,07% (2,18% на крају септембра 2017. године) и принос на капитал (ROE) од 10,66% (11,01% на крају септембра 2017. године).

Графикон 2.1.2. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Структура резултата

Фактор који је у највећој мери утицао на висину нето добитка оствареног на крају трећег тромесечја 2018. године било је смањење осталих пословних прихода (за 6,5 милијарди динара), првенствено као последица процеса консолидације на банкарском тржишту.

Нето резултат по основу обезвређења финансијских средстава која се не вреднују по фер вредности кроз биланс успеха на крају трећег тромесечја 2018. године позитиван је и износи 0,1 милијарду динара, за разлику од 2,2 милијарде динара остварених нето кредитних губитака у истом тромесечју 2017. године. Смањење нето кредитних губитака банака резултат је повољних макроекономских и привредних кретања и већ прокњижених губитака у претходним годинама. Притом, банке су забележиле нето расход по основу индиректних отписа финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности у износу од 1,2 милијарде динара (1,4 милијарде динара био је нето приход по овом основу у истом периоду 2017. године). По основу отписа ненаплаћених потраживања остварени су нето приходи од 1,0 милијарди динара, док су нето расходи остварени у 2017. години износили 3,6 милијарди динара⁴.

Остварени нето добитак по основу камата на крају трећег тромесечја 2018. године износи 95,4 милијарде динара, што је за 4,0% више од добитка оствареног у истом периоду 2017. године. Наведено повећање последица је раста прихода од

⁴ Примена МСФИ 9 од 1. јануара 2018. године онемогућила је потпуну упоредивост свих посматраних категорија.

камата за 2,4 милијарде динара и у исто време пада расхода по основу камата (смањење за 1,3 милијарде динара). На крају септембра 2018. године, структуру прихода од камата на нивоу банкарског сектора чине: приходи од камата по основу кредита са 77,5%, приходи од камата по основу хартија од вредности са 18,0% и приходи од камата по основу депозита са 1,7%. На страни расхода по основу камата, најзначајније је учешће камата по основу депозита са 72,8%, следе кредити са 18,5% и хартије од вредности са 6,5%.

Нето приходи по основу накнада и провизија у посматраном тромесечју остварили су раст од 3,9%, односно 1,1 милијарду динара у односу на 30. септембар 2017. године, услед повећања прихода по основу накнада и провизија за 2,6 милијарди динара (6,4%), док су расходи по истом основу повећани за 1,5 милијарди динара (11,9%). У оквиру категорије прихода од накнада и провизија најзначајнији су приходи по основу: обављања платног промета (учешће од 32,4% у укупним приходима од накнада и провизија), платних картица (22,6%) и депозита (14,2%), док на страни расхода преовлађују расходи по основу платних картица (са уделом од 49,1% у укупним расходима) и расходи по основу обављања платног промета (са учешћем од 12,5%).

Табела 2.2. **Промене кључних елемената профитабилности банака**
(у млн RSD)

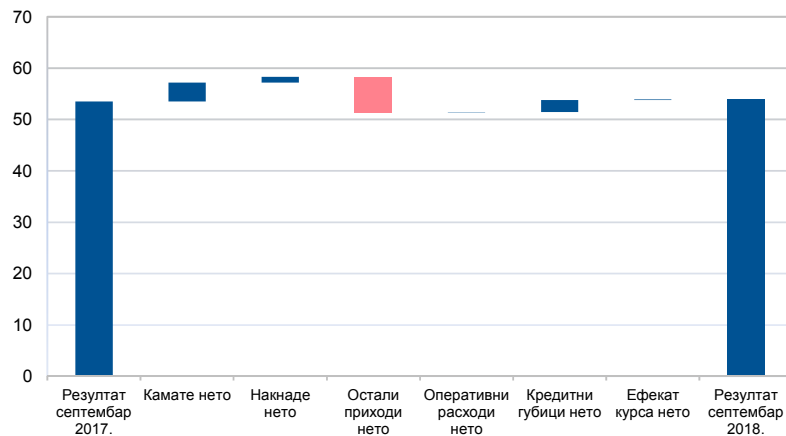
	Резултат	Камате нето	Накнаде нето	Кредитни губици нето	Ефекат курса
30. 9. 2018.	53.893	95.420	29.294	148	5.905
30. 9. 2017.	53.458	91.713	28.193	-2.159	5.750
Промена:	1%	4%	4%		3%
	↑	↑	↑	↓	↑

Извор: Народна банка Србије.

На крају трећег тромесечја 2018. године, нето добитак по основу хартија од вредности смањен је за 18,3% у односу на прошлогодишњи ниво (и износи 2,0 милијарди динара⁵), највећим делом услед смањења по основу промене вредности осталих деривата (0,6 милијарди динара).

⁵ Првог јануара 2018. године ступила је на снагу нова Одлука о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, услед истовременог ступања на снагу и преласка банака на МСФИ 9, чиме је измењен начин вредновања и исказивања појединих категорија биланса стања и успеха, што је у извесној мери утицало на упоредивост категорија пре и после тог датума.

Графикон 2.2. Структура резултата
(у млрд RSD)

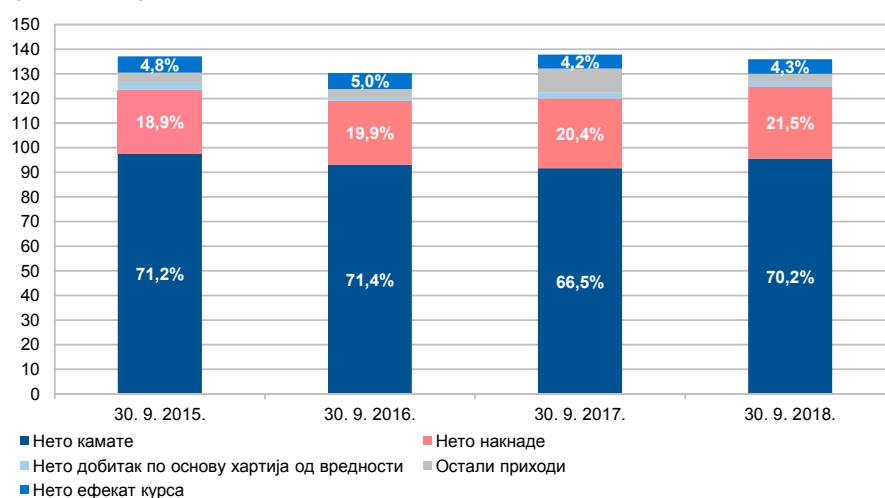
Извор: Народна банка Србије.

Нето ефекат промене курса динара на резултат банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2018. години био је позитиван с обзиром на то да је остварен нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле у износу од 5,9 милијарди динара. Курсне разлике по основу девизних потраживања и обавеза имале су за последицу нето приход банкарског сектора у износу од 4,6 милијарди динара, док је по основу курсних разлика везаних за потраживања и обавезе са уговореном девизном клаузулом остварен нето приход у износу од 1,3 милијарде динара.

2.3. Оперативни добитак

Укупан оперативни добитак банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2018. године износио је 136,0 милијарди динара и мањи је за 1,4% од оствареног оперативног добитка у истом периоду 2017. године. Смањење оперативног добитка у највећој мери резултат је смањења осталих пословних прихода, односно прихода од смањења обавеза, који су у 2017. години настали у процесу преузимања и припајања појединих банака.

Графикон 2.3. Структура оперативног добитка
(у млрд RSD, у %)

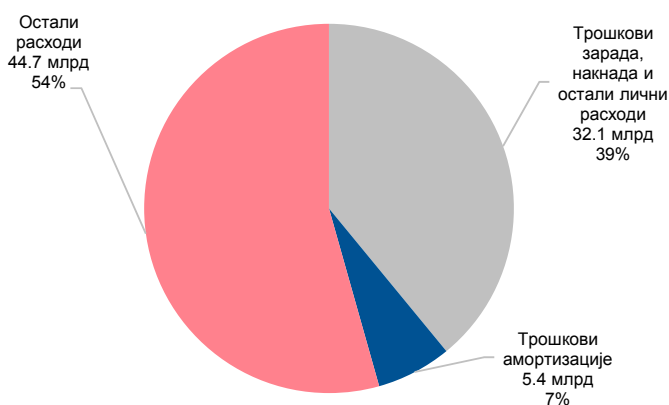

Извор: Народна банка Србије.

2.4. Оперативни расходи

Оперативни расходи банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2018. године износе 82,2 милијарде динара и смањени су за 0,1% у односу на исти период 2017. године. У оквиру категорије оперативних расхода смањење је евидентирано код категорије *Остали расходи*, која је мања за 1,3% од истих трошкова остварених у трећем тромесечју 2017. године (ова категорија чини 54,4% оперативних расхода). Трошкови који се односе на зараде, накнаде зарада и остале расходе у вези са запосленима повећани су за 1,4% (и чине 39,1% укупних оперативних расхода)⁶. Трошкови амортизације незнатно су виши и чине 6,5% оперативних расхода.

Графикон 2.4. Структура оперативних расхода
(30. септембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

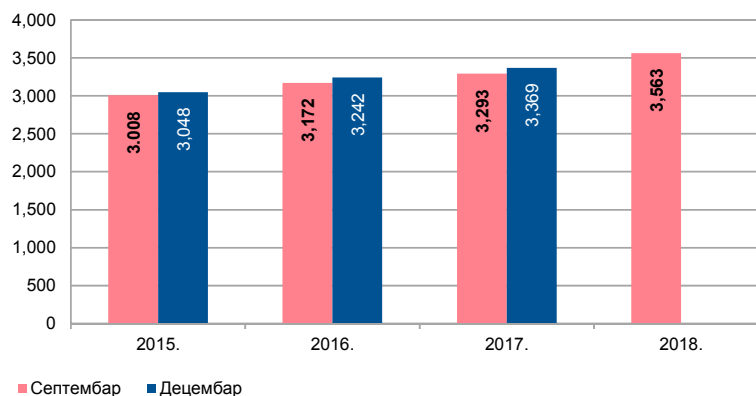
⁶ На крају септембра 2018. године, у банкарском сектору било је 275 запослених мање него на крају септембра 2017. године.

3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

3.1. Ниво и структура

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије је на крају септембра 2018. године износила 3.563,3 милијарде динара, што представља раст за 86,9 милијарди динара (2,5%) у односу на јун 2018. године.

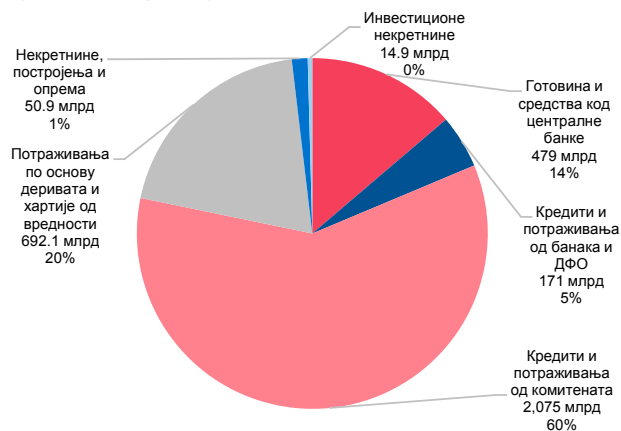
Графикон 3.1.1. Укупна нето актива банкарског сектора (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Доминантан удео у нето активи банкарског сектора има категорија *Кредити и потраживања (банкама и осталим комитентима)* са 63,0% (услед одређености банака ка традиционалним моделима банкарског пословања), уз тенденцију повећања од 0,2 п.п. у поређењу с крајем претходног тромесечја. Такође, значајно је учешће категорија *Хартије од вредности* (19,4%) и *Готовина и средства код централне банке* (13,4%). Пласмани банака у хартије од вредности и даље се углавном односе на пласмане у хартије од вредности које емитује Република Србија, што одређује висок ниво сигурности овог сегмента улагања банкарског сектора.

Графикон 3.1.2. Структура aktive банкарског сектора (30. септембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

Табела 3.1. Промена кључних позиција активе банкарског сектора
(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2018.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.
Готовина и средства код централне банке	479.055	10.160	5.211	2,2%	1,1%
Кредити и потраживања	2.246.050	64.396	142.148	3,0%	6,8%
од банака и ДФО	17.1268	-4.985	-6.069	-2,8%	-3,4%
од комитента	2.074.782	69.381	148.217	3,5%	7,7%
Потраживања по основу деривата и хартије од вредности ¹⁾	692.086	9.852	45.281	14%	7,0%
Некретнине, постројења и опрема	50.880	-517	-1432	-1,0%	-2,7%
Инвестиционе некретнине	14.869	-34	-422	-0,2%	-2,8%
Остало	80.394	3.056	3.157	4,0%	4,1%
Укупна билансна сума	3.563.335	86.912	193.943	2,5%	5,8%

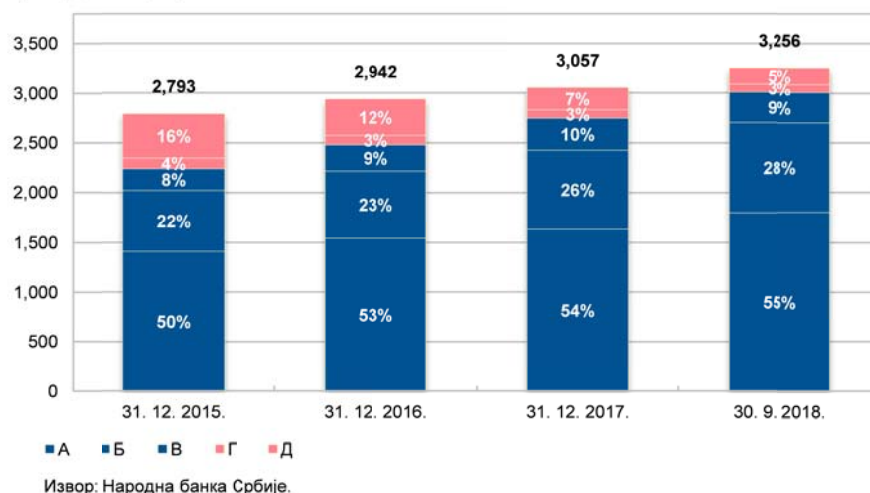
¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћене следећа финансијска средства у билансу: по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању, расположива за продају, која се држе до доспећа и која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха.

Извор: Народна банка Србије.

3.2. Класификована актива

Укупна класификована (билансна и ванбилансна) актива на крају септембра 2018. године износи 3.256,1 милијарду динара и већа је за 116,6 милијарди динара (3,7%) него на крају претходног тромесечја. Билансна актива која подлеже класификацији забележила је повећање од 75,3 милијарде динара, док су ванбилансне ставке које се класификују повећане за 41,2 милијарде динара. У оквиру структуре билансних ставки које се класификују, најзначајније промене забележиле су категорије дугорочних кредита и доспелих потраживања, које су се повећале за 69,0 милијарди динара, односно смањиле за 22,2 милијарде динара, респективно. У оквиру ванбилансних ставки, највеће апсолутно повећање евидентирано је код неискоришћених преузетих обавеза (за 34,5 милијарди динара), које са 539,3 милијарде динара на крају септембра 2018. године и даље остају најзначајнија ванбилансна ставка која подлеже класификацији (учешће од 60,6% у укупним класификованим ванбилансним ставкама).

Графикон 3.2. Укупна класификована актива
(у млрд RSD, у %)

Најзначајнија промена у структури класификације билансне aktive у односу на претходно тромесечје јесте повећање билансних ставки из категорије А и Б за 48,8 милијарди динара односно 52,0 милијарди динара (највише у делу дугорочних кредита), док су категорије Г и Д забележиле смањење за 3,1 милијарду динара односно 26,4 милијарде динара (смањење доспелих потраживања). Тренд смањења „лоше active“ резултат је примене Одлуке о рачуноводственом отпису билансне active банке почев од 30. септембра 2017. године. Последично, квалитет active се побољшава, јер је смањено учешће двеју најлошијих категорија за 1,6 п.п., тако да учешће „лоше active“ у укупној класификованој билансној active износи 9,2%.

Повећање укупних ванбилансних ставки, које се класификују за 41,2 милијарде динара, резултат је повећања категорије А за 42,0 милијарди динара, највећим делом код неискоришћених преузетих обавеза, док су категорије В и Г смањене (за 3,4 односно 3,5 милијарди динара), тако да је учешће ванбилансне „лоше active“ смањено са 3,6% на 3,1% у укупно класификованим ванбилансним ставкама.

Као последица наведених кретања, обрачуната регулаторна резервисања за биланс у трећем тромесечју смањена су за 25,8 милијарди динара (10,6%) и износе 216,5 милијарди динара, а обрачуната регулаторна резервисања за ванбиланс за 5,1%, до износа од 14,5 милијарди динара.

Услед наведених промена, и укупна потребна резерва за процењене губитке по основу кредитног ризика (која се за сваког дужника утврђује као позитивна разлика регулаторних резервисања, с једне стране, и збира исправке вредности билансне active и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама, с друге

стране) у истом периоду смањена је за 6,4 милијарде динара, односно за 4,8%, на ниво од 126,8 милијарди динара.

Уступљена потраживања у трећем тромесечју 2018. године износе 28,5 милијарди динара, што је 3,5 пута више него у другом тромесечју 2018. године. Треће тромесечје представља период с највишом забележеном активношћу у погледу уступљених потраживања, с обзиром на то да је само у овом периоду реализовано 78% свих потраживања у 2018. години. Од укупно реализованих потраживања током првих девет месеци 2018. године (у износу од 36,7 милијарди динара), највећи број потраживања (98%) пренет је лицима изван банкарског сектора.

3.3. Кредити ⁷

Током трећег тромесечја 2018. године, бруто кредити банкарског сектора Србије у номиналном износу повећали су се за 57,7 милијарди динара и износе 2.178,2 милијарде динара, што представља номинални тромесечни раст од 2,7%. У односу на крај 2017. године, номинално повећање бруто кредита износило је 124,5 милијарди динара односно 6,1%.

Табела 3.3. Промена нивоа бруто кредита
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Сектор финансија и осигурања	26.020	2.910	2.020	12,6%	8,4%
Јавни нефинансијски сектор	76.216	344	-9.226	0,5%	-10,8%
Привредна друштва	980.501	14.781	46.096	1,5%	4,9%
Сектор опште државе	25.587	32	-1.243	0,1%	-4,6%
Становништво	883.640	32.660	82.011	3,8%	10,2%
Страна лица и стране банке	47.850	5.890	5.732	14,0%	13,6%
Остали сектори	138.355	1.052	-870	0,8%	-0,6%
Укупни кредити	2.178.169	57.670	124.520	2,7%	6,1%

Извор: Народна банка Србије.

Повећање кредитне активности на бруто нивоу најизраженије је у сектору становништва – за 32,7 милијарди динара (тј. 3,8% више него на крају претходног тромесечја), као и код привредних друштава – за 14,8 милијарди динара (односно 1,5% више него у претходном тромесечју). И овог тромесечја,

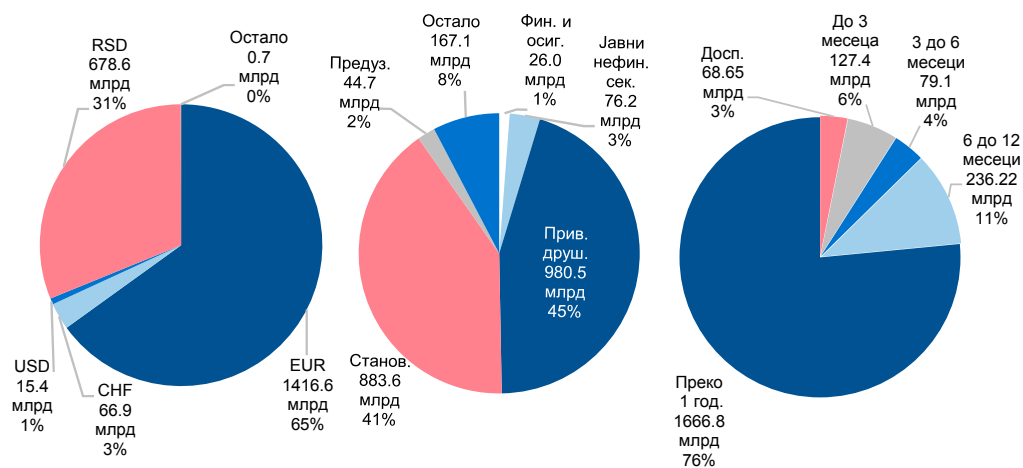
⁷ У складу са Упутством о обавези и начину прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака, кредити обухватају следеће кредитне у динарима и у иностранству валути: опозиви, по трансакционим рачунима, *overnight*, потрошачки, за ликвидности и обртна средства, извозни, инвестициони, стамбени, готовински, за плаћање увоза робе и услуга из иностранства, за куповину непокретности у земљи физичком лицу и остали кредити.

повећање кредита датих становништву највећим делом је последица повећања динарских готовинских кредита и стамбених кредита индексираних девизном клаузулом. Од априла 2018. године готовински кредити бележе највеће учешће у укупним кредитима становништву, уз стопу раста од 5,1% у трећем тромесечју 2018. године, односно стопу раста од 15,0% за првих девет месеци 2018. године. Када су у питању кредити привредним друштвима, раст је првенствено забележен код кредита за ликвидност и обртна средства индексираних девизном клаузулом. Једино номинално смањење кредитне активности на бруто нивоу забележено је у сектору других правних лица, у оквиру којих се издваја смањење забележено код привредних друштава у стечају. Са учешћима од 45,0% и 40,6% у укупним бруто кредитима, сектори привредних друштава и становништва и даље су најзаступљенији.

Валутна структура кредита банкарског сектора Србије и даље је претежно девизно индексирана. На крају трећег тромесечја 2018. године, удео девизних и девизно индексираних кредита износио је 68,8%. Доминантна валута индексације кредита у банкама у Србији је евро, са уделом од 65,0% у укупним кредитима (односно 94,5% у укупним бруто девизним и девизно индексираним кредитима). Следе кредити у швајцарским францима и америчким доларима са уделима од 3,1% (4,5% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита) односно 0,7% (1,0% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), респективно, што је, поред номиналног, и релативно смањење бруто кредита у швајцарским францима и америчким доларима у односу на јун 2018. године.

На крају трећег тромесечја 2018. године, на динарски портфолио односило се 31,2% укупних бруто кредита. Посматрано по секторима, највеће учешће динарских кредита је код становништва (55,6%), а најмање, изузев страних лица (0,4%), код јавног нефинансијског сектора (7,8%). Посматрано по врсти кредита, највеће учешће динарских кредита је код готовинских и потрошачких кредита (99,1% и 64,2%, респективно) а најмање код стамбених и инвестиционих кредита (0,3% и 10,0%, респективно). Услед настављеног тренда раста готовинских кредита у динарима, на крају септембра 2018. године готовински кредити учествују у укупним кредитима са 18,3% (у јуну 2018. године 17,9%).

Графикон 3.3. Структура бруто кредита банкарског сектора
(у млрд RSD)
(30. септембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по преосталој рочности, структура бруто кредита није знатније промењена: удео дугорочних бруто кредита је повећан (са 75,7% на 76,5%), као и кредита по виђењу (са 1,2% на 1,3%), краткорочни кредити су с непромењеним учешћем од 19,0%, а доспели кредити су смањили учешће (са 4,1% на 3,2%).

3.4. Проблематични кредити

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита (*NPL*) од велике је важности за идентификовање могућих проблема у наплати потраживања и праћење кредитног ризика, будући да ови кредити и с њима повезани индикатори представљају показатеље погоршања квалитета кредитног портфолија банкарског сектора. Такође, додатна анализа *NPL* у односу на извршене исправке њихове вредности, регулаторна резервисања и капитал даје увид у могућности банкарског сектора да апсорбује губитке који настају као последица *NPL*.

У складу с методологијом коју примењује Народна банка Србије, под *NPL* се подразумева стање укупног преосталог дуга сваког појединачног кредита (укључујући и износ доцње):

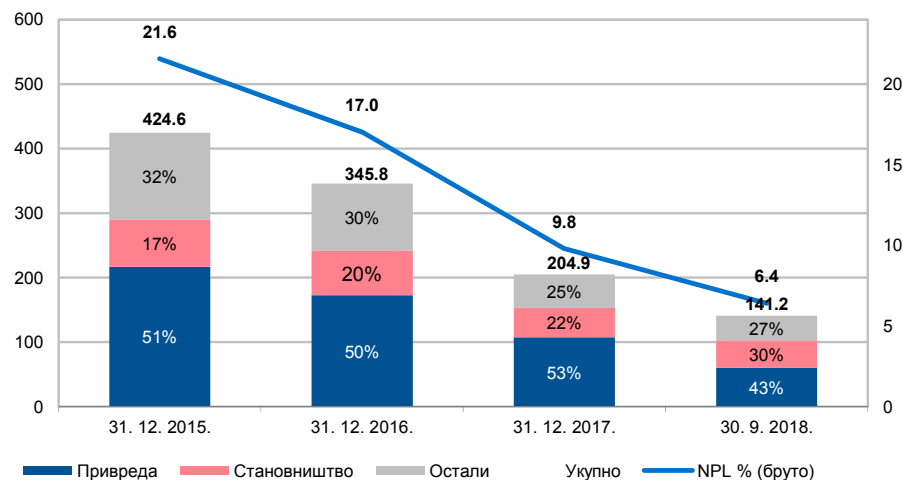
- по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
- по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је одложено њено плаћање;
- по основу кога дужник касни мање од 90 дана али је банка проценила

да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

Бруто проблематични кредити (бруто *NPL*)

Укупни бруто *NPL* банкарског сектора током трећег тромесечја 2018. године смањени су за 26,7 милијарди динара и на крају септембра износе 141,2 милијарде динара. Смањење бруто *NPL*⁸ током овог тромесечја по основу уступања износило је 22,2 милијарде динара, по основу наплате 12,9 милијарди динара, док је по основу отписа смањено додатних 3,9 милијарди динара. Нови бруто *NPL* банкарског сектора током трећег тромесечја 2018. године износе 13,3 милијарде динара.

Графикон 3.4.1. Бруто проблематични кредити (*NPL*)
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

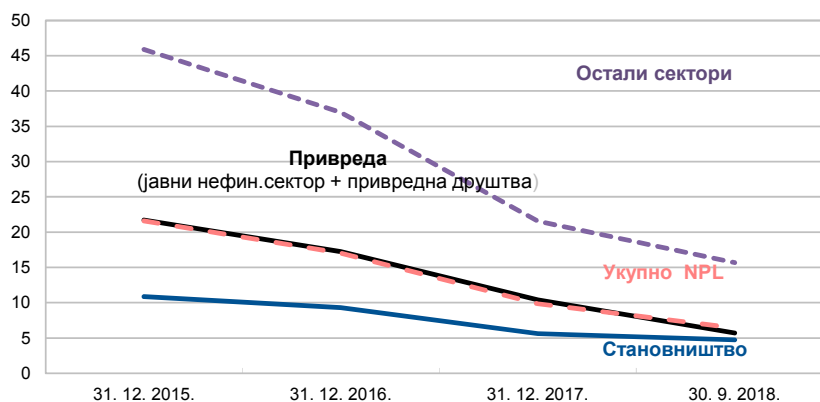
⁸ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL 3*, које банке достављају Народној банци Србије.

Пад бруто *NPL* за 15,9%, уз раст укупних кредита за 2,4%, условио је даљи пад показатеља учешћа *NPL* у укупним бруто кредитима, за 1,4 п.п. у односу на крај претходног тромесечја, на ниво од 6,4%, што је њихов нови историјски минимум од прописивања једнообразне дефиниције и обавезе извештавања 2008. године.

Упркос паду од 26,7 милијарди динара, највећи део бруто *NPL* и даље долази из сектора привредних друштава (57,0 милијарди динара на крају септембра 2018. године). Уз то, кредити сектора Привредна друштва у стечају и друга правна лица у стечају износе 28,8 милијарди динара.

Код сектора становништва, бруто *NPL* износе 42,2 милијарде динара, што чини 29,9% укупних бруто *NPL*.

Графикон 3.4.2 Бруто *NPL* показатељ кључних сектора
(у %)

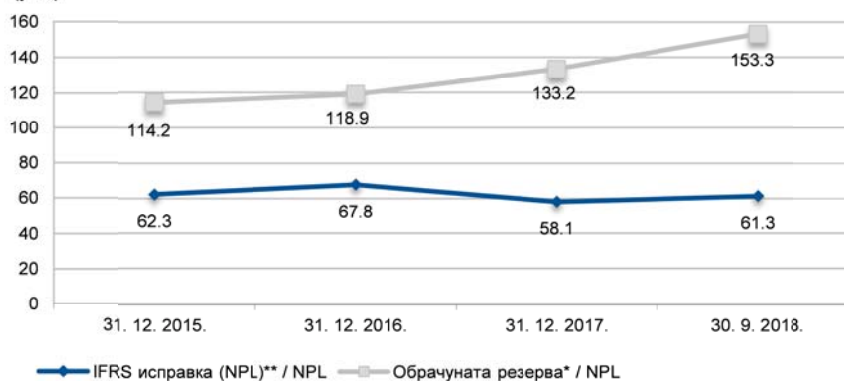

Извор: Народна банка Србије.

Покриће проблематичних кредита

На крају трећег тромесечја 2018. године, покриће укупних бруто *NPL* обрачунаом резервом за процењене губитке по билансним ставкама износило је 153,3%, док је покриће припадајућом исправком вредности, упркос високом износу отписа, одржано на релативно високом нивоу од 61,3%.

Графикон 3.4.3. Покриће проблематичних кредита (*NPL*)
(у %)

* Обрачуната резерва за процењене губитке по билансним потраживањима (тзв. *Loan loss reserve*).
** Исправка вредности проблематичних кредита.

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити привредних друштава

Бруто *NPL* привредних друштава на крају трећег тромесечја 2018. године износе 57,0 милијарди динара и мањи су за 24,6 милијарди динара (за 30,2%) него на крају претходног тромесечја, претежно услед: уступања (21,6 милијарди динара), наплате (6,4 милијарде динара), отписа (1,7 милијарди динара)⁹.

Табела 3.4.1. Промене нивоа бруто проблематичних кредита привредних друштава по кључним привредним гранама

(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Пољопривреда	1822	-130	-540	-6,7%	-22,9%
Прерађивачка индустрија	21863	-20.157	-24.594	-48,0%	-52,9%
Грађевинарство	9.880	1401	-3.245	16,5%	-24,7%
Трговина	10.339	-4.656	-11.311	-31,1%	-52,2%
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	3.175	-997	-1.550	-23,9%	-32,8%
Пословање некретнинама	9.621	-118	-4.115	-12%	-30,0%

Извор: Народна банка Србије.

⁹ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL 3*, које банке достављају Народној банци Србије.

Посматрано по привредним гранама, највећи удео у укупним *NPL* привредних друштава и даље имају прерађивачка индустрија (удео од 38,4%, уз бруто *NPL* показатељ од 6,8%), трговина (удео од 18,2%, уз бруто *NPL* показатељ од 3,2%), пословање некретнинама (удео од 16,9%, уз бруто *NPL* показатељ од 10,8%) и грађевинарство (удео од 17,3%, уз бруто *NPL* показатељ од 10,6%). Овог тромесечја код свих грана приметно је смањење *NPL* показатеља. Најзначајније смањење је код прерађивачке индустрије и трговине (за 6,0 п.п. и 1,6 п.п., респективно).

Табела 3.4.2. Показатељ бруто *NPL* за привредна друштва по гранама (у %)

	30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Пољопривреда	2,3%	-0,3	-0,9
Прерађивачка индустрија	6,8%	-6,0	-7,8
Грађевинарство	10,6%	1,1	-5,0
Трговина	3,2%	-1,6	-3,8
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	4,5%	-1,1	-2,3
Пословање некретнинама	10,8%	-0,3	-5,2

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 3.4.4. Структура проблематичних кредита привредних друштава (30. септембар 2018)

Проблематични кредити физичких лица¹⁰

Учешће бруто *NPL* физичких лица континуирано је испод просека укупног портфолија и на крају трећег тромесечја 2018. године износи 4,9%, што је за 0,2 п.п. ниже него на крају претходног тромесечја.

На крају трећег тромесечја 2018. године, *NPL* физичких лица износили су 48,4 милијарде динара и смањени су за 0,1% у односу на крај претходног тромесечја. Смањење *NPL* забележено је код свих врста кредита (највише релативно посматрано смањење бележе минуси по текућим рачунима – 2,9% и потрошачки кредити – 2,6%), изузев готовинских кредита (који су повећани за 0,7 милијарди динара односно 4,7%).

Присутан тренд смањења *NPL* показатеља сектора физичких лица највећим је делом детерминисан растом кредитне активности, услед повећања категорије готовинских кредита. Њихово учешће у укупним бруто кредитима физичким лицима износи 42,4% на крају септембра 2018. године, што представља пораст за 21,3 милијарде динара односно за 5,3% у односу на претходно тромесечје. Истовремено, учешће готовинских кредита у укупним *NPL* физичких лица повећано је на 32,5%, колико износи на крају септембра 2018. године. С друге стране, бруто *NPL* показатељ готовинских кредита бележи релативно ниске вредности (3,7% на крају септембра 2018. године).

Табела 3.4.3. **Промене нивоа бруто проблематичних кредита физичким лицима по намена**
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Стамбени кредити	20.703	-295	-129	-1,4%	-5,2%
Готовински кредити	15.762	74	469	4,7%	3,1%
Кредитне картице	1.726	-30	-974	-1,7%	-36,1%
Мину снi салдо по тек. рачу нима	1.727	-52	-751	-2,9%	-30,3%
Потрошачки кредити	504	-4	-108	-2,6%	-17,6%
Остало	8.023	-386	-2.077	-4,6%	-20,6%
Укупно	48.445	-63	-4.569	-0,1%	-8,6%

Извор: Народна банка Србије

¹⁰ Становништву, предузетницима, приватним домаћинствима са запосленим лицима и регистрованим пољопривредним произвођачима.

Категорија кредита за стамбену изградњу учествује са 38,1%, са учешћем од 42,7% у односу на укупан износ бруто *NPL*.

Табела 3.4.4. Показатељ *NPL* за физичка лица по намени
(у %)

	30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Стамбена изградња	5,5%	-0,2	-0,7
Готовински кредити	3,7%	0,0	-0,5
Кредитне картице	5,2%	-0,1	-1,8
Минусни салдо по текућим рачунима	7,2%	-0,3	-3,6
Потрошачки кредити	3,1%	-0,2	-1,3

Извор: Народна банка Србије.

Највиши бруто *NPL* показатељ физичких лица на крају септембра 2018. године (7,2%) забележен је у категорији минуси по текућим рачунима (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 2,4%, а у укупном *NPL* тих лица 3,6%). Следе стамбени кредити, с показатељем 5,5%, кредитне картице, с показатељем 5,2% (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 3,3%, а у укупном *NPL* тих лица 3,6%), и готовински кредити, са 3,7%. Забележен је пад бруто *NPL* показатеља код свих намена кредита пласираних физичким лицима.

Графикон 3.4.5. Структура проблематичних кредита физичким лицима
(30. септембар 2018)

* Остали кредити = пољопривредна делатност, обављање других делатности, кредити за куповину аутомобила и остали кредити физичким лицима

Извор: Народна банка Србије.

Када се посматрају *NPL* физичким лицима у односу на њихову исправку вредности, стамбени кредити су категорија с најнижом исправком вредности (46,5% у односу на бруто *NPL*), јер су по правилу с далеко већим степеном покривености средствима обезбеђења; док је код минуса по текућим рачунима, кредитних картица и готовинских кредита исправка вредности много значајнија (76,3%; 67,3% и 64,7%, респективно).

4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

4.1. Структура извора средстава

Примарни извор финансирања банака у Србији чине примљени депозити¹¹, са учешћем у укупној пасиви од 70,2%. Следе сопствени извори финансирања, који на крају трећег тромесечја 2018. године учествују у пасиви са 19,1%, док примљени кредити чине 5,8% пасиве.

Табела 4.1. Промена кључних позиција пасиве банкарског сектора
(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Депозити и остале обавезе	2.772.290	54.361	160.043	2,0%	6,1%
<i>према банкама, ДФО и централној банци</i>	415.146	14.036	35.694	3,5%	9,4%
<i>према другим комитентима</i>	2.357.145	40.325	124.348	17%	5,6%
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика ¹⁾	473	-13	-101	-2,7%	-17,5%
Субординирани обавезе	31.722	2.625	-1.568	9,0%	-4,7%
Резервасања	9.546	-513	-1.615	-5,1%	-14,5%
Акцијски капитал	400.181	4.131	-4.365	1,0%	-1,1%
Добитак	95.627	14.272	-5.111	17,5%	-5,1%
Губитак	24.666	-2.001	-9.839	-7,5%	-28,5%
Резерве и нереализовани губици	210.460	-2.166	14.125	-1,0%	7,2%
Остало	67.702	12.214	22.696	22,0%	50,4%
Укупна пасива	3.563.335	86.912	193.943	2,5%	5,8%

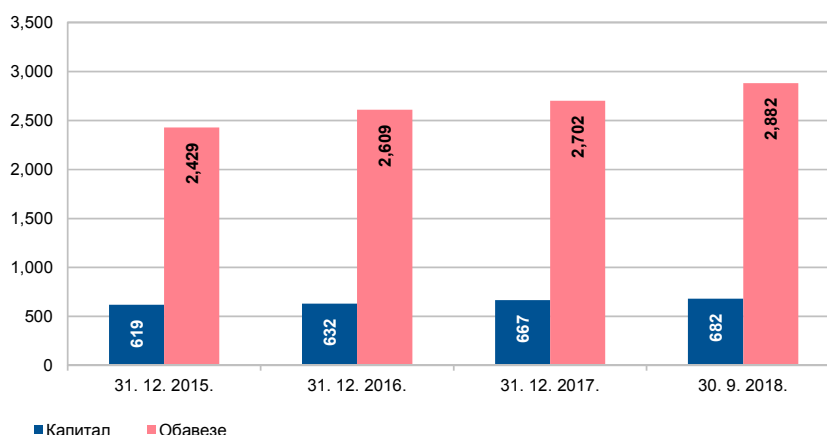
¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћене следеће ставке у билансу: Финансијске обавезе које се иницијално признају по фер вредности кроз биланс у спеха и Издате сопствене хартије од вредности и друга позајмљена средства.

Извор: Народна банка Србије.

¹¹ Укључују трансакционе и остале депозите, као део категорије *Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци и Депозити према другим комитентима*.

Укупне обавезе банкарског сектора веће су за 68,7 милијарди динара (за 2,4%) него на крају претходног тромесечја. Повећање нивоа обавеза углавном је резултат пораста категорије *Депозити и остале обавезе према другим комитентима* и *Депозити и остале обавезе према банкама* за 40,3 милијарде динара (1,7%) и 14,0 милијарди динара (3,5%), респективно.

Графикон 4.1. Капитал и обавезе банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Укупан капитал банкарског сектора је у току трећег тромесечја 2018. године номинално повећан за 18,2 милијарде динара (за 2,7%), при непромењеном учешћу капитала у укупној билансној пасиви (19,1%). У структури капитала, највеће промене су забележене код: добитка текуће године (повећање за 19,3 милијарде динара), добитка ранијих година (смањење за 5,1 милијарду динара – првенствено предвиђено за исплату дивиденди), акцијског капитала (повећање за 4,1 милијарду динара – докапитализација код двеју банака) и губитка ранијих година (смањење за 2,8 милијарди динара – издвајање у резерве).

У погледу валутне структуре, током трећег тромесечја 2018. године удео динарских извора финансирања (укључујући капитал) повећао се са 43,5% на 43,9%. Код девизног и девизно индексаног дела пасиве, доминантна валута је и даље евро (са 91,7% укупних обавеза у девизном знаку), док остатак углавном чине обавезе у америчким доларима (4,6%) и швајцарским францима (2,9%).

4.2. Депозити

Укупни примљени депозити код банака на крају трећег тромесечја 2018. године износе 2.501,9 милијарди динара, што представља повећање од 51,9 милијарди динара (2,1%) у односу на крај претходног тромесечја. На наведено повећање у највећој мери је утицао пораст депозита страних лица, односно страних банака и становништва (за 28,6 милијарди динара и 23,6 милијарди динара, респективно).

На крају трећег тромесечја 2018. године, динарски депозити су повећани за 13,2 милијарде динара, девизни за 42,7 милијарди динара док су девизно индексирани депозити смањени за 4,0 милијарди динара. Учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима непромењено је – 68,5%. Доминантна валута је евро, са уделом у укупним девизним и девизно индексираним депозитима од 91,1%. Остатак девизних и девизно индексираних депозита већином се односи на депозите у америчким доларима (5,1%) и швајцарским францима (2,8%).

Када се структура депозита посматра по иницијалној (уговореној) рочности и даље су доминантна категорија депозити по виђењу (62,1%), потом депозити уговорени до једне године, који чине 25,5%, док је 12,4% свих депозита уговорено на рок дужи од годину дана.

Краткорочно депонована средства (посматрано по преосталој рочности) чине већински део примљених депозита банака у Србији. Преко половине свих депозита банкарског сектора су депозити по виђењу (62,2%), следе депозити са преосталом рочношћу до једне године са учешћем од 30,3%, док депозити са преосталом рочношћу преко годину дана учествују у укупним депозитима са 7,3%. Нема израженије промене учешћа у односу на претходно тромесечје.

Табела 4.2. **Промене нивоа депозита**
(у млн RSD, у %)

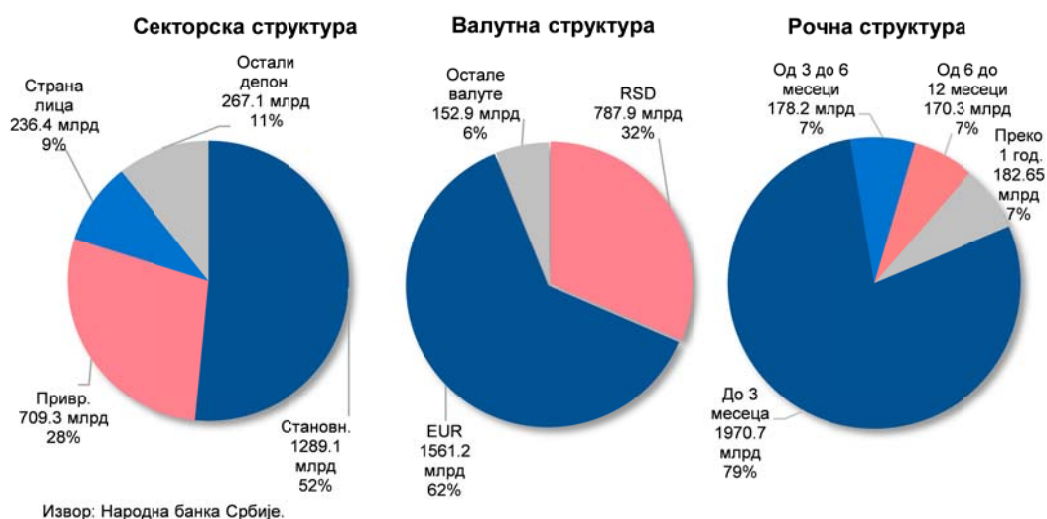
	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Сектор финансија и осигурања	67.148	670	3.676	10%	5,8%
Јавни нефинансијски сектор	125.225	-4.243	-15.098	-3,3%	-10,8%
Сектор привредних друштва	584.054	-4.517	30.149	-0,8%	5,4%
Сектор опште државе	42.816	-536	9.701	-1,2%	29,3%
Становништво	1.289.111	23.566	66.144	1,9%	5,4%
Страна лица и стране банке	236.441	28.615	42.378	13,8%	21,8%
Остали сектори	157.100	8.312	4.509	5,6%	3,0%
Укупни депозити	2.501.895	51.868	141.460	2,1%	6,0%

Извор: Народна банка Србије.

Укупни депозити становништва у иностраној валути на крају трећег тромесечја 2018. године износе 1.109,5 милијарди динара (што представља пораст од 1,3% у односу на крај претходног тромесечја) и чине их претежно штедни депозити (63,1%).

Рачуни штедних депозита становништва¹² су, у поређењу са стањем на крају претходног тромесечја, повећани за 4,9 милијарди динара (0,7%) и на крају трећег тромесечја 2018. године износе 750,2 милијарде динара. Поменути раст резултат је повећања штедних улога у иностраној валути (за 2,7 милијарди динара) при депресијацији динара од 0,3%, као и повећања штедних улога у динарима (за 2,2 милијарде динара). Девизна штедња представља доминантну категорију у укупним штедним депозитима становништва, са уделом од 93,3%, док је удео динарске штедње на крају септембра 2018. године 6,7%.

Графикон 4.2. Структура депозита банкарског сектора Србије (30. септембар 2018)

¹² Рачуни 402 и 502 из Контног оквира, Сектор 6 (домаћа физичка лица и страна физичка лица – резиденти).

4.3. Укупно кредитно задужење банака

Стање укупног кредитног задужења банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2018. године износило је 264,0 милијарди динара, што представља повећање од 1,8 милијарди динара (0,7%) у односу на претходно тромесечје.

Табела 4.3. Промена нивоа кредитног задужења банака
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
„Overnight“	46.414	-9.732	10.047	-17,3%	27,6%
Примљени кредити	206.906	12.492	8.760	6,4%	4,4%
Остале финансијске обавезе	10.646	-962	-1.107	-8,3%	-9,4%
Укупно	263.966	1.798	17.701	0,7%	7,2%

Извор: Народна банка Србије.

Највећу појединачну ставку у укупном кредитном задужењу представљају примљени кредити (доминантно од матичних банака, повезаних банака у оквиру исте групације и међународних финансијских институција) са уделом од 78,4% (на крају претходног тромесечја: 74,2%) и номиналним износом већим за 12,5 милијарди динара у односу на претходно тромесечје. Следе обавезе по overnight кредитима са учешћем од 17,6% (на крају претходног тромесечја: 21,4%), које су у трећем тромесечју забележиле смањење за 9,7 милијарди динара, док остале финансијске обавезе чине 4,0% (на крају претходног тромесечја: 4,4%) и мање су за 1,0 милијарди динара.

Највећи повериоци банака у овом делу су страна лица са 72,9% (првенствено стране банке) и сектор опште државе са 15,3% (првенствено републички органи и организације).

Преовлађујућа валута задужења је евро, која са 233,1 милијарду динара (крај претходног тромесечја: 230,5 милијарди динара) чини 88,3% укупног кредитног задужења. Обавезе у динарима износе 26,5 милијарди динара (крај претходног тромесечја: 25,8 милијарди динара) и чине 10,0% укупног кредитног задужења, док банке у америчким доларима и швајцарским францима дугују 1,7 милијарди динара и 2,5 милијарди динара, респективно (крај претходног тромесечја: 2,8 милијарди динара и 2,6 милијарди динара, респективно), што је 0,6 % и 0,9% укупног кредитног задужења.

4.4. Обавезе према иностранству

На крају трећег тромесечја 2018. године, укупан дуг банака према иностранству по кредитним пословима износио је 192,3 милијарде динара и већи је за 7,3 милијарде динара (4,0%) него у претходном тромесечју. Повећање задужења забележено је само код примљених кредита за 11,1 милијарду динара (добитених од међународних финансијских организација). Задржан је висок степен концентрације у овом сегменту, јер се од 13 банака које имају примљене кредите из иностранства издвајају четири банке са 70,6% целокупног износа поменутог задужења. Такође, узети *overnight* кредити из иностранства евидентирани су код пет банака, при чему једна банка доминантно учествује у овој категорији (са 79,8%).

Дугорочни кредити преовлађују у рочној структури задужења у иностранству са учешћем од 80,8% (на крају претходног тромесечја: 79,1%).

Табела 4.4. Промена нивоа кредитног задужења банака у иностранству
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
„Overnight“	17.288	-2.281	7.679	-11,7%	79,9%
Примљени кредити	173.043	11.073	14.475	6,8%	9,1%
Остале финансијске обавезе	1.982	-1.471	259	-42,6%	15,0%
Укупно	192.314	7.322	22.414	4,0%	13,2%

Извор: Народна банка Србије.

Валутна структура кредитног задужења у иностранству доминантно је у еврима – 97,4%, што је непромењено у односу на претходно тромесечје (97,3%). Следи задужење у швајцарским францима, са уделом од 1,2%.

4.5. Субординиране обавезе

Укупне субординиране обавезе банака у Србији на крају трећег тромесечја 2018. године износиле су 31,5 милијарди динара, што је за 8,5% више него на крају претходног тромесечја, чиме је заустављен тренд њиховог смањења, које је само на нивоу 2017. године износило 27%.

Укупне субординиране обавезе посматране према повериоцима структуриране су на следећи начин: према страним банкама – 77,3%, према страним правним лицима – 20,8%, а према привредним друштвима – 1,9%.

Валутна структура је следећа: учешће субординираних обавеза у еврима повећано је на 76,9%, обавезе у швајцарским францима су 21,2%, обавезе у динарима чиниле су 1,5%, док је преосталих 0,4% у осталим валутама.

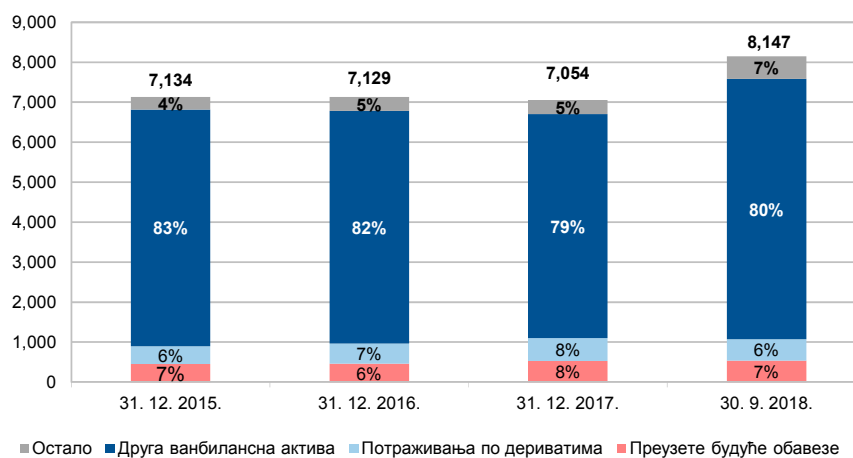
Присутна је висока концентрација обавеза, будући да се од укупно 12 банака које имају ове обавезе издваја једна банка по висини субординираних обавеза са преко 28% свих субординираних обавеза банкарског сектора, односно прве четири банке имају око 67% укупног износа субординираних обавеза.

Имајући у виду регулаторна ограничења за укључивање субординираних обавеза у допунски односно регулаторни капитал, од укупних субординираних обавеза банке су у допунски капитал укључиле 60,4% наведеног износа.

5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ

На крају трећег тромесечја 2018. године, укупне ванбилансне ставке на нивоу банкарског сектора износе 8.147,0 милијарди динара, што је више него на крају претходног тромесечја (за 6,1%), првенствено по основу повећања у сегменту *Друга ванбилансна актива* (за 398,8 милијарди динара) и *Деривати* (за 63,4 милијарде динара). У оквиру ставке *Друга ванбилансна актива* (која је доминантна у ванбилансу са уделом од 79,9%), највећи раст (184,4 милијарде динара) забележен је код Примљених гаранција и других јемства за измирење обавеза дужника банке. Остале значајније ванбилансне ставке су *Деривати*, са 6,5% учешћа, и *Дате гаранције и друга јемства*, са 4,0%.

Графикон 5.1. Ванбилансне ставке
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

С применом измена и допуна Контног оквира за банке, од 1. јануара 2018. године уведена су два нова рачуна за исказивање отписаних финансијских средстава која су пренета у ванбилансну евиденцију (у динарима и у иностраној валути), а ради евидентирања у складу са Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банака. На крају трећег тромесечја 2018. године, банкарски сектор је на овим рачунима исказао 209,7 милијарди динара, што је за 1,9 милијарди динара или 0,9% више него у претходном тромесечју.

И даље се највећи део свих ванбилансних ставки (89,1%) односи на неризичне позиције, и то: примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, кастоди послове и осталу ванбилансну активу.

Део ванбилансних ставки који се класификује (односно који се сматра ризичним) на крају трећег тромесечја 2018. године износио је 890,3 милијарде динара (повећање за 41,2 милијарде динара, односно 4,9%).

На крају трећег тромесечја 2018. године преузете будуће обавезе¹³ износиле су 539,9 милијарди динара (повећање за 4,3 милијарде динара односно 0,8% у односу на крај претходног тромесечја) и чиниле су 6,6% укупних ванбилансних ставки (7,0% претходног тромесечја).

Табела 5.1. **Промене нивоа ванбилансних позиција банкарског сектора Србије**
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2018.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2018.	31. 12. 2017.	30. 6. 2018.	31. 12. 2017.
Дате гаранције и друга јемства	322.955	9.530	19.340	3,0%	6,4%
Потраживања по дериватима	528.569	63.426	-45.952	13,6%	-8,0%
Преузете и остале неопозиве обавезе	216.958	-5.208	-8.497	-2,3%	-3,8%
Хартије од вредности примљене у залог	197.835	8.506	19.500	4,5%	10,9%
Јемства за обавезе	97.647	1.541	616	1,6%	0,6%
Отписана финансијска средства*	209.652	1.937	209.652	0,9%	
Друга ванбилансна актива	6.510.526	398.806	910.157	6,5%	16,3%
Остало	62.872	-13.546	-11.918	-17,7%	-15,9%
Укупна ванбилансна актива	8.147.015	464.992	1.092.899	6,1%	15,5%

* Ставка ванбилансне активе уведена од 1. јануара 2018.

Извор: Народна банка Србије.

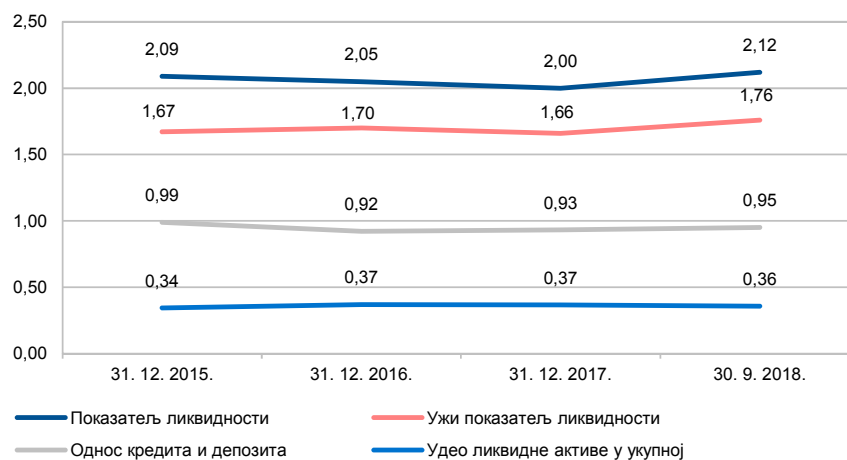
¹³ Дате гаранције и друга јемства, преузете неопозиве обавезе за неповучене кредите и пласмане и остале преузете неопозиве обавезе.

6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА

Банкарски сектор Србије располаже значајним вишковима ликвидних средстава у дужем временском периоду, ако се имају у виду референтне вредности показатеља ликвидности. Просечан месечни показатељ ликвидности банака на крају трећег тромесечја 2018. године износи 2,12 и двоструко је виши од регулаторног минимума од 1,0. Ужи показатељ ликвидности на нивоу банкарског сектора износи 1,76 (прописани минимум је 0,7). Учешће ликвидне aktive у укупној билансној активи банкарског сектора стабилно је – на крају трећег тромесечја 2018. године достиже 35,7%.

На крају трећег тромесечја 2018. године, стање пласмана банака по репо трансакцијама с Народном банком Србије смањено је у односу на јун 2018. године, са 65,0 милијарди динара на 40,0 милијарди динара, уз повећан број банака које су пласирале средства у репо трансакције (15 банака). Укупан износ државних хартија од вредности на крају септембра 2018. године је 668,9 милијарди динара, односно 1,8% више него на крају јуна.

Графикон 6.1. Показатељи ликвидности банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Ради додатног јачања отпорности банкарског сектора¹⁴, уведен је показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини висококвалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса.

¹⁴ Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији.

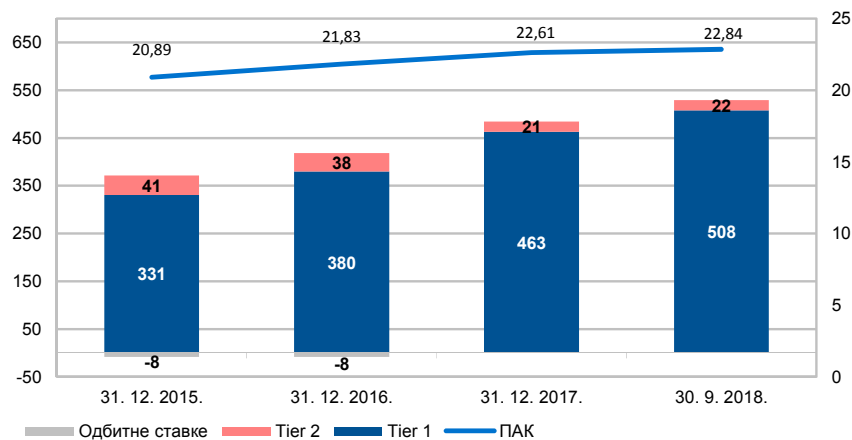
Почев од 1. јануара 2018. године, банке су дужне да одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности су исте као и у Европској унији). На дан 30. септембра 2018. године, показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора износио је 210,73%.

7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА

Банкарски сектор Србије адекватно је капитализован, и са аспекта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала¹⁵, и у погледу структуре регулаторног капитала. На крају септембра 2018. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 22,84% (22,93% у јуну 2018. године). Остварена капитална адекватност знатно је изнад прописаног минимума од стране Народне банке Србије (8%).

На крају септембра 2018. године, просечна вредност показатеља адекватности основног капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 21,90% (22,07% у јуну 2018. године), а просечна вредност показатеља адекватности основног акцијског капитала 21,84% (22,00% у јуну 2018. године).

Графикон 7.1. **Регулаторни капитал и ПАК***
(у млрд RSD, ПАК у %)

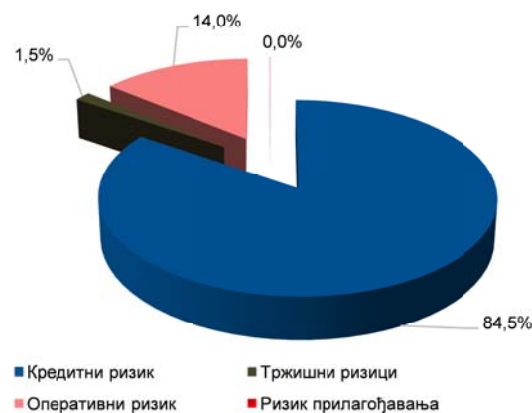
* ПАК = Регулаторни показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

¹⁵ Ради усклађивања с релевантним правним актима Европске уније у области банкарства, као и повећања отпорности банкарског сектора, Народна банка Србије је донела нове прописе којима се усклађује са захтевима из стандарда Базел III почев од 30. јуна 2017. године. Прописани минимални показатељ адекватности капитала је смањен са 12% на 8%, а паралелно су уведени заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке).

Нижа стопа раста капитала у трећем тромесечју 2018. године (2,8%) у односу на стопу раста укупне ризичне aktive у истом периоду (3,2%), имала је за последицу благо смањен показатељ адекватности капитала (за 0,09 п.п.). Пораст ризичне active за 71,2 милијарде динара последица је повећања ризичне active по основу изложености за кредитни ризик за 64,4 милијарде динара. Повећање ризичне active по основу изложености кредитном ризику првенствено је присутно у делу изложености према привредним друштвима и физичким лицима. Ризична активна по основу изложености тржишним ризицима такође је повећана (за 7,3 милијарде динара), и то првенствено код изложености девизном ризику (за 5,6 милијарди динара).

Графикон 7.2. Ризична активна по основу изложености ризицима (у %) (30. септембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

У структури ризичне active, доминантно учешће има кредитни ризик (84,5%), ако се имају у виду традиционални пословни модели банака ослоњени на кредитирање привреде и становништва. Следи оперативни ризик, са уделом од 13,9%, док је учешће тржишних ризика и ризика прилагођавања кредитне изложености на занемарљиво ниском нивоу од 1,5% и 0,03%, респективно.

За раст регулаторног капитала у трећем тромесечју 2018. године, као и на нивоу целе 2017. године, највише је заслужно смањење потребне резерве. У трећем тромесечју 2018. године забележен је пораст регулаторног капитала за 2,8% (у апсолутном износу за 14,4 милијарде динара), док је током девет месеци 2018. године забележена стопа раста од 9,3%. Регулаторни капитал банкарског сектора на крају извештајног тромесечја 2018. године износио је 529,4 милијарде динара.

Структуру регулаторног капитала чине: основни капитал *Tier 1*, са учешћем од 95,9%, и допунски капитал *Tier 2*, са уделом од 4,1%. Основни капитал *Tier 1* (као најквалитетнији део регулаторног капитала) чине основни акцијски капитал (са учешћем од 99,7% у основном капиталу) и додатни основни капитал (0,3% учешћа).

Основни капитал банкарског сектора¹⁶ је на крају трећег тромесечја 2018. године износио 507,6 милијарди динара, што је за 2,4% (или 11,8 милијарди динара) више него у јуну 2018. године. Највећи позитиван ефекат на ниво основног капитала банака имало је ослобађање 6,6 милијарди динара потребне резерве за процењене губитке по основу кредитног ризика. Допунски капитал банкарског сектора је повећан у односу на крај претходног тромесечја за 2,6 милијарди динара (13,4%) и износи 21,8 милијарди динара услед повећања субординираних обавеза које се укључују у допунски капитал за исти износ. Преференцијалне кумулативне акције су на истом нивоу (2,6 милијарди динара).

Показатељ леверица се, у складу са изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, које су усвојене децембра 2016. године и које се примењују од 30. јуна 2017. године, обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке. Укупна изложеност представља збир билансних и ванбилансних изложености, изложености по основу деривата, као и увећања за ризик друге уговорне стране по основу репо и реверзних репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција с дугим роком измирења.

Показатељ леверица на нивоу банкарског сектора на дан 30. септембра 2018. године износио је 12,42%¹⁷, истовремено одражавајући стабилно кретање овог показатеља од момента његовог увођења.

¹⁶ По регулативи Базел III, између осталог, основни и допунски капитал се не умањују за припадајући део одбитних ставки од регулаторног капитала, већ сваки има своје одбитне ставке.

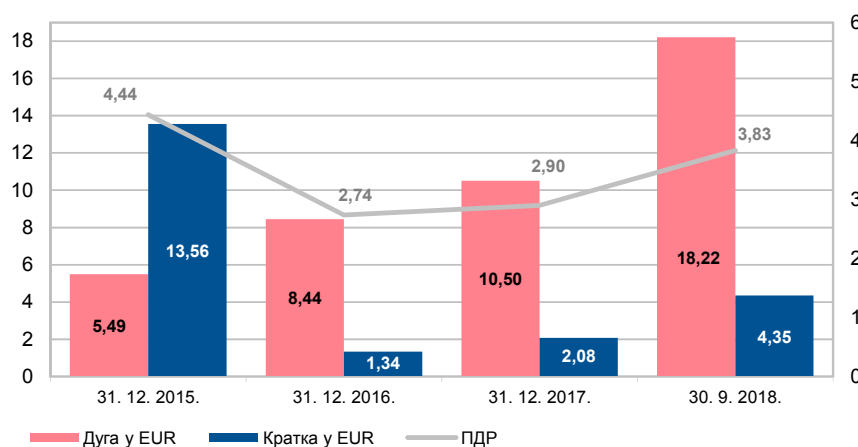
¹⁷ По стандардима Базел III, минимална вредност овог показатеља прописана је на 3%.

8. ДЕВИЗНИ РИЗИК

На крају трећег тромесечја 2018. године, банкарски сектор Србије исказао је дугу отворену девизну позицију у укупном износу од 20,2 милијарде динара (не укључујући позицију у злату). Нето дуга отворена девизна позиција на крају септембра 2018. године евидентирана је код 18 банака, док је нето кратка отворена девизна позиција забележена код преосталих десет банака.

Банке у Србији су на дан 30. септембра 2018. године исказивале нето дугу отворену позицију у еврима и америчким доларима (18,22 и 1,26 милијарди динара, респективно), као и нето кратку позицију у швајцарским францима (0,30 милијарди динара).

Графикон 8.1. Квартални преглед дуге и кратке девизне позиције за EUR и показатељ девизног ризика (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Показатељ девизног ризика на нивоу целокупног банкарског сектора Србије на крају септембра 2018. године износи 3,83%, осликавајући релативно низак девизни ризик у односу на максимално прописану вредност показатеља девизног ризика (20% од вредности капитала банака).

У структури дериватних финансијских инструмената које банке користе у процесу управљања девизним ризиком највише се примењују валутни форвард (*forward*) и валутни своп (*swap*) термински уговори.

Форвард уговоре банке најчешће закључују с привредним друштвима, омогућавајући им на тај начин редовно сервисирање новчаних обавеза према трећим лицима по уговореном курсу на фиксни датум у будућности. На крају трећег тромесечја 2018. године¹⁸, пословне банке су у валутним форвард уговорима углавном заузеле нето кратку позицију у валутама евро (53%) и динар (42%), док су најмање заузеле нето кратку позицију у валути амерички долар (5%) на уговорени датум у будућности.

Доминантан удео у трансакцијама с дериватима у банкарском сектору Србије имају валутни своп уговори. Валутне своп уговоре пословне банке углавном уговарају са страним финансијским институцијама, укључујући и већинске стране власнике, као и остале финансијске институције из матичних банкарских групација. Пословне банке су у своп уговорима највише држале дугу позицију у валутама: евро (86,7% свих активних своп трансакција) и швајцарски франак (12% активних своп трансакција). Дуга позиција у осталим валутама износила је свега 1,3% вредности активних своп трансакција. Најчешће коришћени валутни пар који се размењује у своп уговорима јесте евро/динар, на који се односи 49% активних своп трансакција; следе валутни пар евро/амерички долар, са уделом од 25%, и валутни пар евро/швајцарски франак, на који се доноси 13% уговорених и активних своп трансакција на дан 30. септембра 2018. године.

¹⁸ Обрачунато на основу података из извештаја *FINDER*, који банке достављају Народној банци Србије.

9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

У оквиру своје регулаторне надлежности у области контроле пословања банака, Народна банка Србије је током трећег тромесечја 2018. године донела следеће подзаконске акте:

У јулу 2018. године, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је Одлуку о измени и допунама Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи („Службени гласник РС”, бр. 54/2018). Одлука је донета ради уређивања начина израчунавања и услова за укључивање мањинских учешћа и инструмената додатног основног капитала и допунског капитала које су издала зависна друштва у капитал банкарске групе, као и ради увођења могућности пребијања позиција између чланова банкарске групе за потребе израчунавања нето позиција и капиталног захтева за тржишне ризике на консолидованој основи. Одлука се примењује од 21. јула 2018. године.

У августу 2018. године, Извршни одбор Народне банке Србије донео је Одлуку о изменама и допунама Одлуке о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС”, бр. 62/2018). Ако се има у виду висок ниво ризика кредита с променљивом номиналном каматном стопом и оних одобрених у иностраној валути или уз уговарање валутне клаузуле, наведена одлука је донета ради одговарајућег управљања ризицима и отклањања узрока који могу довести до настанка непредвиђених губитака, као и ради подизања свести корисника о ризицима задуживања. Овом одлуком додатно се унапређује ниво заштите корисника финансијских услуга. Изменама Одлуке се, између осталог, прописује обавеза за банку (и даваоца лизинга) да у случају да је корисник захтевао да му се понуде уговор о кредиту или уговор о лизингу с променљивом номиналном каматном стопом и/или у иностраној валути или уз уговарање валутне клаузуле – банка, односно давалац лизинга дужни су да тог корисника на прописаном обрасцу обавесте о ризицима задуживања с променљивом номиналном каматном стопом и ризицима задуживања у иностраној валути или уз уговарање валутне клаузуле, о ризицима задуживања с променљивом номиналном каматном стопом (код задуживања у динарима), о ризицима задуживања у иностраној валути или уз уговарање валутне клаузуле. Одлука се примењује од 1. јануара 2019. године.

У септембру 2018. године Народна банка Србије усвојила је Одлуку о садржини, роковима и начину достављања података о међубанкарским накнадама које пружаоци платних услуга достављају Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 69/2018). Овом одлуком ближе се уређује извештавање Народне банке Србије од стране пружалаца платних услуга о међубанкарским накнадама, а на основу Закона о међубанкарским накнадама и

посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица („Службени гласник РС”, бр. 44/2018), који прописује и обавезу Народне банке Србије да ова питања ближе уреди. Ова одлука примењује се од 17. децембра 2018. године.